

Antihormonale therapie: anti-oestrogenen

informatie voor patiënten

INLEIDING	3
SOORTEN ANTIHORMONALE THERAPIEËN	4
HOE WERKEN ANTI-OESTROGENEN	6
HOE UW MEDICATIE INNEMEN EN WAAROM	8
MOGELIJKE NEVENWERKINGEN	10
Gewichtstoename	
Bloedklonters	
Warmteopwellingen	
Slapeloosheid	
Droge huid	
Vaginale veranderingen	
Minder zin in seks	
CONTACTGEGEVENS	20
BIJLAGE: VRAGENLIJST	21

Deze brochure geeft u algemene informatie over antihormonale therapie als aanvullende behandeling bij hormoongevoelige borstkanker. Het is een aanvulling op de informatie die u mondeling hebt gekregen van uw arts of verpleegkundige. Het is een houvast, een leidraad die u thuis kunt raadplegen en gebruiken.

Bij borstkanker probeert uw arts met antihormonale therapie in te spelen op de aanmaak of de werking van het geslachtshormoon 'oestrogeen'. De productie van oestrogeen gebeurt vóór de menopauze hoofdzakelijk in de eierstokken en na de menopauze voornamelijk in vetweefsel door de werking van bepaalde eiwitten. Onderzoek heeft aangetoond dat antihormonale therapie de kans op herval van borstkanker in belangrijke mate verlaagt. Bovendien kan antihormonale therapie bij gevorderde ziekte de groei van hormoongevoelige kankercellen remmen.

SOORTEN ANTIHORMONALE THERAPIËN

1. Verwijderen van de eierstokken door een operatie. De eierstok is de belangrijkste bron van geslachtshormonen tot aan de menopauze.
2. Bestralen van de eierstokken. Hierdoor worden deze beschadigd en kunnen ze geen geslachtshormonen meer aanmaken.
3. Tijdelijk uitschakelen/stilleggen van de eierstokken door een maandelijkse toediening van medicatie/injecties.
4. Stoffen toedienen die oestrogeen tegenwerken op het niveau van de cel (anti-oestrogeen/receptorblokkers) onder de vorm van medicatie.
5. Stoffen toedienen die de aanmaak van oestrogenen voorkomen. Dit zijn de aromataseremmers. Deze werken enkel bij vrouwen met borstkanker in de menopauze.

Deze brochure gaat over het geneesmiddel dat op het niveau van de cel het effect van uw eigen oestrogenen tegenwerkt (nummer 4), de anti-oestrogeen/receptorblokkers of anti-oestrogenen.

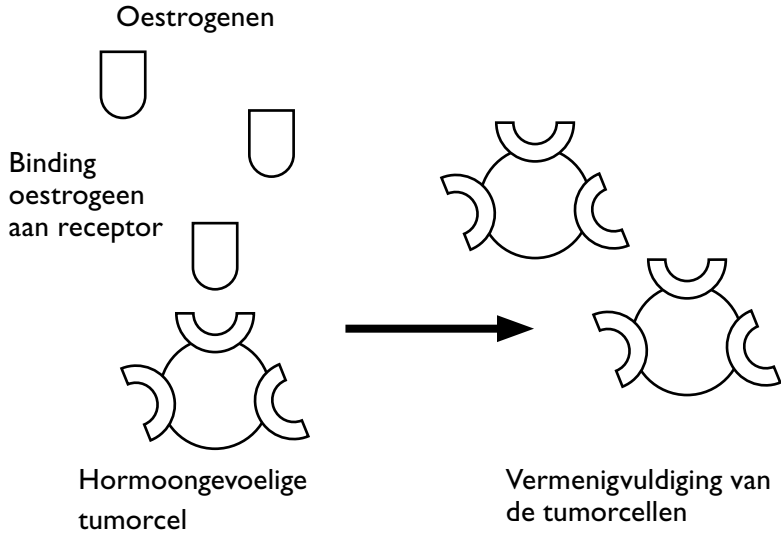
Als u bijkomende vragen hebt bij de brochure mag u ze altijd aan uw arts, verpleegkundige of trajectbegeleider stellen.

HOE WERKEN ANTI-OESTROGENEN

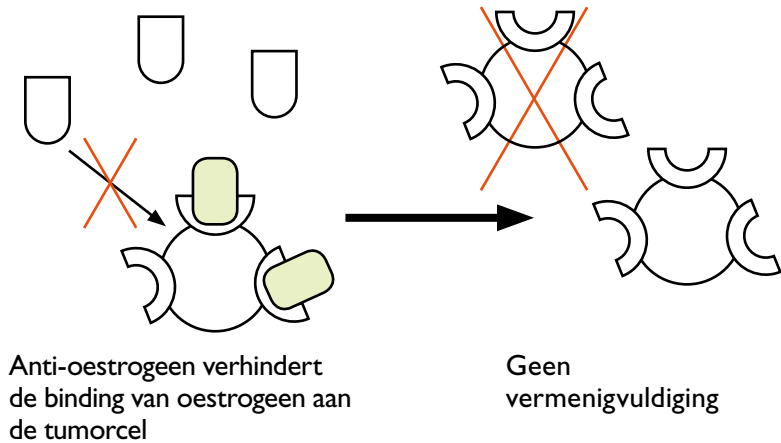
Een hormoon is een stof die ons lichaam zelf aanmaakt en er onder andere voor zorgt dat cellen groeien en organen goed functioneren. Een belangrijke groep hormonen zijn de geslachtshormonen. Bij de vrouw zijn dit oestrogeen en progesteron. Deze zorgen bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van de borsten en de regeling van de menstruatie cyclus. In de borsten bevinden zich borstkliercellen die continu delen en afsterven. Borstkanker ontstaat wanneer er een fout optreedt tijdens de vermenigvuldiging van de borstkliercellen. Dit noemt men een 'mutatie'. Vaak gaat het lichaam hierop reageren door deze 'abnormale' cellen af te breken, maar soms slaagt het hier niet in. Daarbij komt nog dat deze 'gemuteerde' cellen vaak door de vrouwelijke geslachtshormonen worden gestimuleerd om zich ongeremd te vermenigvuldigen. Door deze vermenigvuldiging van abnormale borstkliercellen ontstaat borstkanker. Wanneer uw arts u een antihormonale therapie met anti-oestrogenen voorschrijft, is dit om de werking van uw eigen geslachtshormonen te remmen en de eventuele nieuwe prikkel op kankercellen te voorkomen.

Hormoongevoelige cellen bevatten 'antennes' (receptoren) die een binding kunnen aangaan met oestrogeen. Een antihormonale behandeling voorkomt de binding tussen deze receptoren en het oestrogeen. Deze stoffen worden dan ook 'oestrogeenblokkers' genoemd, omdat ze chemisch zo zijn samengesteld dat ze bij een binding geen groei van de kankercel veroorzaken. Het is dus een anti-oestrogene receptorblokker of anti-oestrogeen (zie figuur pagina 7).

De invloed van oestrogenen op de hormoongevoelige tumorcel

De invloed van de anti-oestrogenen op de hormoongevoelige tumorcel

HOE UW MEDICATIE INNEMEN EN WAAROM

U dient dagelijks de hoeveelheid voorgeschreven medicatie in te nemen met een glas water op ongeveer hetzelfde tijdstip. Op deze manier kan de medicatie goed opgenomen worden door uw lichaam.

Het succes van antihormoontherapie wordt bepaald door meerdere factoren, waarvan u de meeste niet zelf kunt beïnvloeden. Wat u wel zelf in de hand hebt, is het trouw en correct blijven innemen van uw voorgeschreven medicatie, meestal voor een periode van vijf jaar. Het is een hele opdracht om altijd stipt uw medicatie in te nemen, vooral omdat u eventuele bijwerkingen kunt ervaren, maar niet merkt of de antihormonale therapie werkt. Bovendien wordt u door deze therapie tot lang na uw diagnose telkens opnieuw geconfronteerd met uw ziekte.

Het kan een houvast zijn om te weten dat internationaal onderzoek aantoont dat de correcte inname van uw antihormonale therapie zorgt voor een aanzienlijke afname van de kans dat uw borstkanker terugkeert. Toch begrijpen we dat het niet altijd makkelijk is. Spreek uw hulpverlener aan als u hierbij problemen ervaart.

Enkele tips

- ✓ Stop nooit op eigen initiatief uw therapie, maar bespreek uw bekommernissen met uw huisarts of behandelende specialist.
- ✓ Probeer uw medicatie elke dag op hetzelfde moment in te nemen. Bouw rond de inname een zekere routine in (bijvoorbeeld inname na het tanden poetsen, tijdens het ontbijt, ...). Vraag eventueel aan een huisgenoot om u eraan te herinneren.
- ✓ Bewaar enkele tabletten in uw handtas of portefeuille. Als u zich herinnert dat u uw tablet niet hebt ingenomen, hebt u altijd een reserve bij de hand.
- ✓ Zorg dat u altijd een reservevoorschrift hebt, zo moet u geen dringende afspraak bij uw dokter vragen.
- ✓ Meld altijd alle geneesmiddelen (ook alternatieve middelen) en voedingssupplementen die u inneemt aan uw behandelende arts. Sommige geneesmiddelen of het anti-hormoonpilletje werken minder of meer bij bepaalde combinaties.

MOGELIJKE NEVENWERKINGEN

Hieronder worden mogelijke bijwerkingen van lichamelijke, emotionele en seksuele aard opgesomd. Sommige mensen hebben veel last van bijwerkingen, anderen weer niet. Om een goede inschatting te maken van uw eigen klachten, vult u best de vragenlijst achteraan deze brochure in vooraleer u start met de therapie. Dit kunt u dan later vergelijken met de ervaren nevenwerkingen.

Voor elke bijwerking vindt u hier meer uitleg en tips om ermee om te gaan. Wanneer u ongemakken ondervindt, contacteer dan uw arts, verpleegkundige of trajectbegeleider. Deze kan immers enkel inspelen op een klacht als hij/zij ervan op de hoogte is.

GEWICHTSTOENAME

Algemeen wordt aangenomen dat antihormonale therapie een gewichtstoename van twee à drie kilogram kan veroorzaken, maar deze gewichtstoename zou u ook kunnen ondervinden bij een natuurlijke menopauze. Een toename in gewicht betekent toename van het vetweefsel. Dit moet zo veel mogelijk voorkomen worden, omdat in vetweefsel aanmaak van oestrogeen plaatsvindt.

Enkele tips

- ✓ Eet zo gezond, evenwichtig en gevarieerd mogelijk. Baseer u hiervoor op de voedingsdriehoek: hoe lager een voedingsmiddel in de driehoek staat, hoe meer u er dagelijks van nodig hebt; hoe hoger in de driehoek, hoe minder u er dagelijks van nodig hebt.
-
- ✓ Drink dagelijks voldoende water (1,5 tot 2 l), maar wees matig met alcohol en suikerhoudende dranken.
 - ✓ Eet dagelijks voldoende groenten (300 g) en fruit (twee à drie stuks).
 - ✓ Kies voor magere en halfvolle producten.
 - ✓ Pas op met zoete snacks en zware maaltijden 's avonds.
 - ✓ Probeer nooit een maaltijd over te slaan. Gebruik liever vier tot zes kleine maaltijden per dag in plaats van drie grote.
 - ✓ Breng voldoende afwisseling in het menu door bijvoorbeeld een weekmenu op te stellen.
 - ✓ Probeer in de mate van het mogelijke te bewegen, in het huis-houden en daarbuiten: neem de trap, gebruik de fiets, ...
 - ✓ Vraag indien nodig advies van een diëtiste. Voor adressen van diëtistes in uw regio kunt u de website van de Vlaamse Beroepsvereniging van Voedingsdeskundigen en Diëtisten raadplegen: www.vvvd.be.

BLOEDKLONTERS

Een anti-oestrogeen zorgt voor een verhoogd risico op bloedklonters. Bloedklonters ontstaan vaak in de kuit, maar kunnen ook in andere delen van het lichaam voorkomen.

Raadpleeg steeds uw arts als u:

- X een gezwollen pijnlijke kuit hebt
- X een gezwollen pijnlijke arm hebt
- X plots kortademig wordt zonder inspanning met een stekende pijn op de borst

Enkele tips

- X Stop met roken
- X Eet gevarieerd (zie gewichtstoename)
- X Beweeg regelmatig (zie gewichtstoename)

WARMTEOPWELLINGEN

Een warmteopwelling wordt omschreven als een plotse aanval van warmte, waarbij voornamelijk het hoofd en de nek- en halsstreek rood kunnen worden. Vaak worden ze 'vapeurs' genoemd en gaat zo'n opwelling gepaard met zweten, eventueel hartkloppingen en angst-aanvallen. Deze hartkloppingen zijn onschuldig van aard. Meestal duurt een warmteopwelling enkele minuten en verdwijnt ze weer

snel. Af en toe kan ze tot een half uur aanhouden. Warmteopwellingen kunnen u op elk moment van de dag overvallen, ook 's nachts. Algemeen wordt aangenomen dat koffie (cafeïne), alcohol, sterk gekruid voedsel, een te warme omgeving, emoties, stress en angst de opwelling kunnen uitlokken. Dit is echter individueel verschillend.

Enkele tips

- ✓ Ga na welke zaken bij u de warmteopwellingen uitlokken en probeer deze te vermijden. Als u niet direct zulke uitlokkers bij uzelf herkent, kan het nuttig zijn een paar dagen te noteren wanneer en in welke omstandigheden u warmteopwellingen ervaart. Zo kunt u alsnog een patroon herkennen.
- ✓ Draag altijd onderkleding die de huid goed laat ademen en het zweet goed kan absorberen, zoals katoen. Het nadeel van katoen is dat het minder snel droogt. Microfibers daarentegen drogen heel snel waardoor ook uw bovenkledij droog blijft.
- ✓ Draag kledij in verschillende lagen (T-shirt, truitje, vestje), zodat u bij een warmteopwelling altijd ongemerkt een laag kunt uittrekken.
- ✓ Neem in uw handtas een pakketje vochtige doekjes mee die u in elk grootwarenhuis kunt kopen. Dit helpt u om uw hals en handen kort te verfrissen als er geen toilet in de buurt is.
- ✓ Gebruik altijd katoenen lakens als beddengoed en verlucht uw slaapkamer overdag goed.

- ✓ Probeer bij het opkomen van een warmteopwelling altijd langzaam en diep te ademen vanuit de buik. Adem bijvoorbeeld 2 seconden in en 4 seconden uit. Zo kunt u uw lichaam beter controleren. Ook yoga en meditatieoefeningen kunnen helpen.
- ✓ Let op met zogenaamde alternatieve geneesmiddelen en voedingssupplementen, zoals bijvoorbeeld 'fyto-oestrogenen'. Spreek altijd met uw behandelende arts voor het starten met dergelijke middelen. Velen bevatten toch hormonen en deze moeten uiteraard vermeden worden.
- ✓ Sommige geneesmiddelen kunnen helpen bij warmteopwellingen en worden door de arts voorgeschreven. Voorbeelden zijn Dixarit® of Efexor®, maar andere bestaan ook.

SLAPELOOSHEID

Onder slapeloosheid verstaan we alle vormen van 'niet goed slapen': moeilijk kunnen inslapen, frequent wakker liggen tijdens de nacht, 's morgens te vroeg wakker worden, ...

Deze klachten worden vaak mee in de hand gewerkt door de warmteopwellingen die 's nachts soms even hardnekkig kunnen optreden als overdag.

Enkele tips

- ✓ Gebruik katoenen beddengoed en verlucht uw slaapkamer overdag.

- ✓ Beweeg overdag regelmatig (bijvoorbeeld wandelen, fietsen, ...), want beweging vermindert stress en geeft een aangename vermoeidheid.

- ✓ Slaap niet te veel overdag; frequente dutjes of dutjes die langer dan 30 minuten duren, kunnen uw slaappatroon verstoren.
- ✓ Vermijd 's avonds zware maaltijden en beperk alcohol, koffie en sigaretten.
- ✓ Probeer regelmaat te brengen in uw slaappatroon: ga zo veel mogelijk op hetzelfde tijdstip slapen met een vast avondritueel.
- ✓ Als u na 20 minuten de slaap niet hebt kunnen vatten, staat u even op en doet u best iets anders (bijvoorbeeld een boek lezen) tot u weer de neiging voelt in slaap te vallen.

- ✓ Gebruik nooit langdurig slaapmiddelen. Bespreek slaapmedicatie altijd met uw behandelende arts. Hij zal u hierin gepast advies geven.

DROGE HUID

Oestrogenen hebben een invloed op de spanning en de vochtigheid van de huid. Door hormoontherapie kan uw huid droger worden.

Enkele tips

- ✓ Hydrateer de huid voldoende, maar laat u daarbij geen al te dure producten aanpraten. Een eenvoudige vochtinbrengende bodymelk of douchegel op basis van olie kan al veel doen.
- ✓ Let op uw voeding: eet veel fruit en groenten en vermijd verzadigde vetten.

- ✓ Vermijd te veel zon, alcohol, sigaretten, ...
- ✓ Verwijder cosmetica vóór het slapengaan.

VAGINALE VERANDERINGEN

Een antihormonale therapie veroorzaakt een verandering in het natuurlijke hormonale evenwicht in het lichaam. Oestrogenen zorgen onder andere voor de waterhuishouding in uw vagina. Wanneer ze worden uitgeschakeld, wordt de vagina droger. Deze droogte kan irritatie geven bij beweging, kan infecties in de hand werken en pijn geven bij het vrijen. Eigenaardig genoeg vermelden sommige vrouwen overvloediger vaginaal verlies met uitwendige irritatie tot gevolg.

Bij het gebruik van 'oestrogeenblokkers' kan af en toe ook wat vaginaal bloedverlies optreden, omdat deze medicatie een stimulatie van het baarmoederslijmvlies kan geven. Dit dient besproken te worden met uw arts, zeker als het elke dag voorkomt.

Vaginale infecties en frequent plassen komen vaker voor. Bij jeuk in de vagina of bij toegenomen en sterk of anders ruikend vaginaal verlies moet u uw arts raadplegen.

Enkele tips

- ✓ Seksualiteit is bespreekbaar met de hulpverleners: probeer erover te praten.
- ✓ Draag katoenen ondergoed dat goed verlucht.
- ✓ Tijdens het vrijen kunt u gebruik maken van een glijmiddel om wrijving te verminderen. Belangrijk is dat u voldoende glijmiddel aanbrengt, zowel bij uzelf als bij uw partner.

Een glijmiddel mag geen hormonen bevatten. Enkele voorbeelden zijn:

- Lubexxx®
- KY-Gel®
- Lubrilan®
- Amandelolie
- Cocoya / kokosolie

Deze producten zijn te verkrijgen bij de apotheek (de laatste in de betere natuurwinkel).

- ✓ U kunt de vochtbalans verbeteren door een vaginale bevochtiger te gebruiken indien u last ondervindt van vaginale droogte bij uw dagelijkse activiteiten. U brengt deze producten de eerste 10 dagen dagelijks aan in de vagina. Daarna is een dosis om de drie dagen voldoende. U gebruikt deze producten best 's avonds. Enkele voorbeelden zijn:

- Cicatridina®
- Mithra Intim®
- Premeno Duo®
- Replens®

Met uitzondering van Replens® zijn alle producten te verkrijgen in de apotheek. Al deze producten kunnen veilig via internet besteld worden.

- ✓ Gebruik onderstaande producten bij irritatie van de schaamlippen.
 - Cocoya / kokosolie
 - Deumanvan®
- ✓ Gebruik zeker geen agressieve, geparfumeerde zepen voor uw intiem toilet. Kies eerder voor zuiver water of uitzonderlijk een kleine hoeveelheid vloeistof speciaal voor intieme hygiëne.

- ✓ Als voorgaande tips niet werken, bestaan er oestrogeen-bevattende preparaten voor vaginaal gebruik. Bespreek dit echter altijd met uw behandelende arts vooraleer ze te gebruiken, want niet al deze preparaten zijn geschikt.

MINDER ZIN IN SEKS

Verandering in uw hormoonbalans kan ervoor zorgen dat u minder zin hebt in seks. Deze klacht gaat vaak samen met het hebben van

warmteopwellingen en met het feit dat de vagina droger wordt door de antihormonale therapie: als men 's nachts minder goed slaapt en men bij het vrijen vaak pijn ondervindt, zal de zin om te vrijen natuurlijk verminderen. Ook de uiterlijke veranderingen aan de borstregio kunnen uw seksualiteitsbeleving veranderen.

Enkele tips

- ✓ Erover praten helpt!
- ✓ Probeer de adviezen uit die u leest onder de rubrieken 'warmteopwellingen' en 'vaginale droogte'.
- ✓ Geef uzelf, maar ook uw partner, de nodige tijd om te leren omgaan met de veranderingen in uw lichaam. Probeer

hierover zo veel mogelijk samen te praten. Waarschijnlijk hebben jullie als koppel een zekere voorkeur in seksualiteitsbeleving ontwikkeld, die nu misschien wat pijnlijk of ongemakkelijk kan zijn. Het is normaal dat opnieuw een comfortabele seksuele omgang met elkaar ontdekken tijd en openheid vraagt.

Als u merkt dat een veranderde seksualiteit een probleem dreigt te worden in uw relatie, aarzel dan niet om aan uw arts, verpleegkundige of trajectbegeleider een doorverwijzing naar een seksuoloog te vragen. Ook binnen UZ Leuven kunt u hier gratis een beroep op doen.

CONTACTGEGEVENS

Als u nog vragen of opmerkingen hebt over uw behandeling of deze brochure, mag u ze altijd aan uw arts, verpleegkundige of trajectbegeleider stellen. U kunt de trajectbegeleiding telefonisch bereiken op 016 34 29 18.

BIJLAGE: VRAGENLIJST

Datum: ... / ... /	Gewicht: kg
Hoe vaak vergeet u uw medicatie te nemen of neemt u ze niet?	☐ nooit ☐ 1 keer per maand ☐ 1 keer per week ☐ ik ben gestopt met mijn medicatie
Warmteopwellingen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Pijn:	
Gewrichtsklachten: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 (0 is helemaal geen pijn en 10 meest erge pijn die u zich kan inbeelden)	
Andere pijnklachten: Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	
Vaginale klachten	
Bloedverlies: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Droge vagina:	☐ niet ☐ bij vaginale betrekkingen ☐ bij fysieke activiteit (bijvoorbeeld wandelen of fietsen) ☐ altijd
Zin in seks:	☐ veranderd (verminderd) ☐ onveranderd
Concentratiestoornissen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Andere klachten of vragen: 	

Datum: . . . / . . . /	Gewicht: kg
Hoe vaak vergeet u uw medicatie te nemen of neemt u ze niet?	☐ nooit ☐ 1 keer per maand ☐ 1 keer per week ☐ ik ben gestopt met mijn medicatie
Warmteopwellingen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Pijn:	
Gewrichtsklachten: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 (0 is helemaal geen pijn en 10 meest erge pijn die u zich kan inbeelden)	
Andere pijnklachten: Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	
Vaginale klachten	
Bloedverlies: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Droge vagina:	☐ niet ☐ bij vaginale betrekkingen ☐ bij fysieke activiteit (bijvoorbeeld wandelen of fietsen) ☐ altijd
Zin in seks:	☐ veranderd (verminderd) ☐ onveranderd
Concentratiestoornissen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Andere klachten of vragen:	

Datum: ... / ... / ...	Gewicht: kg
Hoe vaak vergeet u uw medicatie te nemen of neemt u ze niet?	☐ nooit ☐ 1 keer per maand ☐ 1 keer per week ☐ ik ben gestopt met mijn medicatie
Warmteopwellingen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Pijn:	
Gewrichtsklachten: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 (0 is helemaal geen pijn en 10 meest erge pijn die u zich kan inbeelden)	
Andere pijnklachten: Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	
Vaginale klachten	
Bloedverlies: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Droge vagina:	☐ niet ☐ bij vaginale betrekkingen ☐ bij fysieke activiteit (bijvoorbeeld wandelen of fietsen) ☐ altijd
Zin in seks:	☐ veranderd (verminderd) ☐ onveranderd
Concentratiestoornissen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Andere klachten of vragen:	

Datum: . . . / . . . /	Gewicht: kg
Hoe vaak vergeet u uw medicatie te nemen of neemt u ze niet?	☐ nooit ☐ 1 keer per maand ☐ 1 keer per week ☐ ik ben gestopt met mijn medicatie
Warmteopwellingen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Pijn:	
Gewrichtsklachten: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 (0 is helemaal geen pijn en 10 meest erge pijn die u zich kan inbeelden)	
Andere pijnklachten: Plaats: Pijnscore: 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	
Vaginale klachten	
Bloedverlies: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Droge vagina:	☐ niet ☐ bij vaginale betrekkingen ☐ bij fysieke activiteit (bijvoorbeeld wandelen of fietsen) ☐ altijd
Zin in seks:	☐ veranderd (verminderd) ☐ onveranderd
Concentratiestoornissen: ☐ nooit ☐ weinig ☐ matig ☐ veel ☐ zeer veel	
Andere klachten of vragen:	

© juli 2014 UZ Leuven

Overname van deze tekst is enkel mogelijk na toestemming van de dienst communicatie UZ Leuven.

Ontwerp en realisatie

Deze tekst werd opgesteld door het multidisciplinair borstcentrum in samenwerking met de dienst communicatie.

U vindt deze brochure ook op www.uzleuven.be/brochure/700131.

Opmerkingen of suggesties bij deze brochure kunt u bezorgen via communicatie@uzleuven.be.

Verantwoordelijke uitgever
UZ Leuven
Herestraat 49
3000 Leuven
tel. 016 34 49 00
www.uzleuven.be

Als patiënt
kunt u uw afspraken,
facturen en persoonlijke
gegevens ook online
raadplegen via **mynexuz**.
Surf naar www.mynexuz.be
voor meer informatie.

